

การศึกษาแนวทางส่งเสริมการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครู ในบริบทการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง

วันที่รับบทความ	21/03/2565
วันแก้ไขบทความ	08/06/2565
วันที่ตอบรับบทความ	10/06/2565

ชมภูนุช พุฒินेत्र¹ พิชิต ฤทธิ์จรูญ²
ชลลดา เชิดโฉม³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) รูปแบบการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครู 2) ความสามารถของนักศึกษาวิชาชีพครูในการปฏิบัติการสอน 3) คุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครูในการปฏิบัติการสอน 4) ปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครู และ 5) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีต่อการปฏิบัติการสอน กลุ่มประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย นักศึกษาคณะการจัดการการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ชั้นปีที่ 5 ปีการศึกษา 2561-2562 จำนวน 64 คน โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด ครูพี่เลี้ยงที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2561-2562 ตามโรงเรียนที่ส่งนักศึกษาปฏิบัติการสอน จำนวน 25 คน และอาจารย์นิเทศก์ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2561-2562 จำนวน 7 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสอบถามการปฏิบัติการสอนสำหรับนักศึกษา 2) แบบสอบถามการปฏิบัติการสอนสำหรับครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ และ 3) แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สำหรับครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาได้ผลการวิจัย ดังนี้ 1) รูปแบบการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครู ความเห็นจากอาจารย์นิเทศก์แต่ละคนมีความสอดคล้องกัน สรุปเป็นขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ (1) กระบวนการก่อนการปฏิบัติการสอน (2) กระบวนการระหว่างการปฏิบัติการสอน และ (3) กระบวนการหลังปฏิบัติการสอน 2) ความสามารถของนักศึกษาวิชาชีพครูในการปฏิบัติการสอนตามความเห็นของนักศึกษา ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ มีความสอดคล้องกันในด้านการใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ 3) คุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครูในการปฏิบัติการสอนตามความเห็นของ นักศึกษา ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ มีความสอดคล้องกันในด้าน มีจิตอาสาและปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี 4) ปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครู ในภาพรวมพบว่า ปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง และ 5) นักศึกษาวิชาชีพครูมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การปฏิบัติการสอน นักศึกษาวิชาชีพครู การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะการจัดการการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
อีเมล: chompunootput@pim.ac.th

²รองศาสตราจารย์ ดร., คณะการจัดการการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

³อาจารย์, สาขาวิชาการสอนภาษาจีน คณะการจัดการการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

The Study of the Approach for Enhancing Teaching Practice of Pre-service Teachers in a Work-based Learning Environment

Received	21/03/2022
Revised	08/06/2022
Accepted	10/06/2022

Chompunoot Putinatr¹ Pichit Ritcharoon²
Chollada Cherdchom³

Abstract

This research aimed to study: 1) the teaching practice model of pre-service teachers (PsTs), 2) the ability in the teaching practice of PsTs, 3) the teachers' characteristics of PsTs in the teaching practice, 4) the problems and obstacles in the teaching practice of PsTs, and 5) the satisfaction of PsTs towards the teaching practice. The population and key informants were PsTs (n=64) who enrolled in the fifth-year of a five-year Bachelor Program of Education in Teaching the Chinese Language, and the instructors (n=7) in the academic years 2018–2019 from School of Creative Educational Management, Panyapiwat Institute of Management; the mentor teachers (n=25) in the academic years 2018–2019 from school partners. Data collection tools included 1) the questionnaire about the teaching practice for the PsTs, 2) the questionnaire about the teaching practice for the instructors and mentor teachers, and 3) the question guide for focus group discussion for the instructors and mentor teachers. Quantitative data were analyzed by using percentage, mean, and standard deviation, and qualitative data were analyzed by using content analysis. The research findings indicated that: 1) the instructors' opinions about the teaching practice model of the PsTs were in accord. There were three key steps: (1) the preparation process before the teaching practice, (2) the action process during the teaching practice–supervisory practice and periodic monitoring, and (3) the post processing after the teaching practice–sharing and learning from experience. 2) the results of self-assessment of the PsTs were accordant with the evaluation of the

¹Assistant Professor, School of Creative Educational Management, Panyapiwat Institute of Management
e-mail: chompunootput@pim.ac.th

²Associate Professor Dr., School of Creative Educational Management, Panyapiwat Institute of Management

³Instructor, Faculty of School of Creative Educational Management, Panyapiwat Institute of Management

instructors, mentor teachers after the teaching practice in terms of teaching ability. They were at a high level in aspect of the use of media for learning management. 3) the results of self-assessment of the PsTs were accordant with the evaluation of the instructors, mentor teachers after the teaching practice in terms of teachers' characteristics. They were at a high level in aspect of volunteer spirit and working well with others. 4) the problems and obstacles of the teaching practice of the PsTs were at a moderate level in every item, and 5) The PsTs' satisfaction toward the teaching practice was at the highest level.

Keywords : teaching practice, pre-service teacher, work-based learning

บทนำ

การพัฒนาวิชาชีพครู เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ครูมีสมรรถนะที่จำเป็นในการปฏิบัติการสอน และเพิ่มคุณภาพของการสอนให้มีมาตรฐานที่สอดคล้องและเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง (ร่มเกล้า จันทราชี และคณะ, 2561, น. 171-185) ครูในศตวรรษใหม่ต้องสามารถพัฒนานักเรียนของตนให้มีสมรรถภาพและทัศนคติอันเป็นพื้นฐาน เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การยอมรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงความสามารถในการเข้าใจ และตัดสินใจ ทักษะ การคิดวิเคราะห์ การกำหนดปัญหาและการแก้ปัญหา

ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นครูที่มีความสามารถเชิงวิชาชีพ มีความรู้ในวิชาการ ทนต่อการก้าวหน้า ชี้นำในวิชาชีพครูที่มีพื้นฐานมาจากสหวิทยาการ (ฉวีวรรณ สุวรรณ และคณะ, 2554, น. 2) ในสถาบันการศึกษา ที่ผลิตครู การฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นขั้นตอนสำคัญอย่างยิ่งและถือเป็นหัวใจสำคัญในการเรียนรู้ และเพิ่มพูนประสบการณ์ทางวิชาชีพครูให้แก่นักศึกษาครู เพราะเป็นการจัดประสบการณ์ตรงให้แก่ นักศึกษาครู ที่จะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากสถาบันการศึกษา ทั้งแนวคิด ทฤษฎีการศึกษา จิตวิทยา พื้นฐานความเป็นครู ความรู้ ความสามารถ ความคิด และทักษะการสอน รวมทั้งประสบการณ์ที่ได้รับการขัดเกลาและบ่มเพาะคุณลักษณะของความเป็นครู ที่นักศึกษาจะได้นำไปประยุกต์ใช้และปฏิบัติจริงในสถานศึกษา (ภานุพันธ์ ชันระ, 2560, น. 28)

ปัจจุบันคณะกรรมการจัดการการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ ได้มีการจัดดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา โดยดำเนินการเต็มรูปแบบจำนวน 2 รุ่น คือ นักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาจีนรุ่นที่ 1 รหัส 57 และรุ่นที่ 2 รหัส 58 ซึ่งเป็นกลุ่มนักศึกษาที่ได้ดำเนินการฝึกประสบการณ์ครบตามหลักสูตรกำหนด ทั้งในด้านประสบการณ์วิชาชีพครู 4 รายวิชา และปฏิบัติการสอน 2 รายวิชา ในระหว่างดำเนินการฝึกประสบการณ์ ได้มีการนิเทศแบบกัลยาณมิตรอย่างต่อเนื่องในสถานศึกษา เนื่องจากเป็นการฝึกประสบการณ์ในระยะแรก อาจารย์นิเทศก็ได้พบปัญหาในด้านกระบวนการดูแลนักศึกษาให้บรรลุเป้าหมายในทิศทางเดียวกัน รวมถึงการสื่อสารให้โรงเรียนเครือข่ายซึ่งเป็นสถานที่สำคัญ ในการดูแลนักศึกษาให้เข้าใจในรูปแบบการฝึกประสบการณ์ของทางคณะ จึงจำเป็นต้องมีข้อมูลสารสนเทศเพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีคุณภาพมากขึ้น โดยคาดหวังว่าจะได้ข้อมูลสารสนเทศสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู/ปฏิบัติการสอน และการเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพครูของนักศึกษาวิชาชีพครูให้มีความพร้อมในการประกอบอาชีพในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 5 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษารูปแบบการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครู
2. เพื่อศึกษาความสามารถของนักศึกษาวิชาชีพครูในการปฏิบัติการสอน
3. เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครูในการปฏิบัติการสอน

4. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาวิชาชีพรู
5. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพรูที่มีต่อการปฏิบัติการสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ นักศึกษาคณะกรรมการจัดการการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ชั้นปีที่ 5 ปีการศึกษา 2561-2562 จำนวน 64 คน โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2561-2562 ตามโรงเรียนที่ส่งนักศึกษาปฏิบัติการสอน จำนวน 25 คน และอาจารย์นิเทศก์ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีการศึกษา 2561-2562 จำนวน 7 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่

2.1 แบบสอบถามการปฏิบัติการสอนสำหรับนักศึกษา

2.2 แบบสอบถามการปฏิบัติการสอนสำหรับครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์

2.3 แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สำหรับครูพี่เลี้ยง และอาจารย์

นิเทศก์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ในระยะที่ 1 ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและดำเนินการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ กับกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามกับครูพี่เลี้ยง จำนวน 25 คน 15 โรงเรียน นักศึกษาวิชาชีพรู สาขาวิชาการสอนภาษาจีน จำนวน 64 คน (รหัส 57-58) และอาจารย์นิเทศก์ จำนวน 7 คน

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการสนทนากลุ่มอาจารย์นิเทศก์ จำนวน 7 คน และครูพี่เลี้ยงจำนวน 25 คน

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำการสังเคราะห์รูปแบบกระบวนการฝึกปฏิบัติการสอน

ก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการยื่นเอกสารเพื่อขอรับพิจารณาจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ และผ่านการรับรองโดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามรายละเอียด ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลการปฏิบัติการสอนของนักศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (Atlas) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

4.2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จัดกลุ่มเป็นข้อความย่อย ๆ ที่สื่อถึงเรื่องที่ต้องการวิเคราะห์

4.2.2 กำหนดรหัส (code) ทั้งรหัสหลักและรหัสรองของข้อมูล ที่จัดกลุ่มจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

4.2.3 นำข้อมูลมาวิเคราะห์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษารูปแบบการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครู จากอาจารย์นิเทศก์แต่ละคน มีความ สอดคล้องกัน สรุปเป็นขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ 1) กระบวนการก่อนการปฏิบัติการสอน ประกอบด้วย (1) ให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการคัดเลือกโรงเรียนในการปฏิบัติการสอน (2) มีการเตรียมความพร้อมทั้งด้านวิชาชีพครูและวิชาชีพเฉพาะโดยบูรณาการเนื้อหาในรายวิชาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-4 รวมถึง การเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกให้ความรู้เพิ่มเติมกับนักศึกษา และ (3) มีการจัดประชุมชี้แจงกระบวนการปฏิบัติการสอนให้กับนักศึกษา ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ 2) กระบวนการระหว่าง การปฏิบัติการสอน ประกอบด้วย (1) มีการนิเทศติดตามให้คำแนะนำนักศึกษาตลอดระยะเวลาปฏิบัติการสอน โดยมีการเยี่ยมนักศึกษา 2 ครั้งต่อ 1 ภาคการศึกษา (2) มีการจัดสัมมนา ระหว่างปฏิบัติการสอนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างนักศึกษาภาคการศึกษาละ 1 ครั้ง (3) มีการจัดประชุมอาจารย์นิเทศก์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิธีการดูแลให้คำแนะนำนักศึกษา ปัญหาและอุปสรรคที่พบเพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ และ 3) กระบวนการหลังปฏิบัติการสอน ประกอบด้วย (1) มีการจัดสัมมนาหลังปฏิบัติการสอนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างนักศึกษาภาคการศึกษาละ 1 ครั้ง (2) มีการจัดประชุมอาจารย์นิเทศก์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิธีการดูแลให้คำแนะนำนักศึกษา ปัญหาและอุปสรรคที่พบเพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ

ผลการศึกษาความสามารถของนักศึกษาวิชาชีพครูในการปฏิบัติการสอน

ตารางที่ 1 ความสามารถของนักศึกษาวิชาชีพครูในการปฏิบัติการสอนโดยจำแนกตามความคิดเห็นจากนักศึกษา ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์

รายการ	นักศึกษา			ครูพี่เลี้ยง			อาจารย์นิเทศก์		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วน	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ส่วน	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	ส่วน	ระดับ
	M	เบี่ยงเบน	ผลการ	M	เบี่ยงเบน	ผลการ	M	เบี่ยงเบน	ผลการ
	มาตรฐาน	มาตรฐาน	ประเมิน	มาตรฐาน	มาตรฐาน	ประเมิน	มาตรฐาน	มาตรฐาน	ประเมิน
	S.D.			S.D.			S.D.		
1. ภาษาจีนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้	4.17	0.70	มาก	4.24	0.44	มาก	4.43	0.79	มาก
2. การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	4.27	0.60	มาก	4.12	0.44	มาก	4.14	0.38	มาก
3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.18	0.71	มาก	4.68	0.48	มากที่สุด	4.57	0.53	มากที่สุด
4. การใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้	4.53	0.55	มากที่สุด	4.92	0.28	มากที่สุด	4.71	0.49	มากที่สุด
5. การใช้คำถามเพื่อกระตุ้นหรือช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้	4.22	0.67	มาก	4.16	0.37	มาก	4.57	0.53	มากที่สุด
6. การสร้างแรงจูงใจ/แรงบันดาลใจในการเรียนรู้	4.20	0.66	มาก	4.48	0.51	มาก	4.29	0.95	มาก
7. การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน	4.32	0.61	มาก	4.28	0.46	มาก	4.29	0.76	มาก
8. การจัดการในชั้นเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน	4.23	0.56	มาก	4.12	0.67	มาก	4.43	0.53	มาก
9. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับทักษะที่วัดและประเมิน	4.00	0.62	มาก	4.12	0.67	มาก	4.43	0.53	มาก
10. การส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน	4.36	0.54	มาก	4.24	0.60	มาก	4.43	0.53	มาก
11. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน	4.03	0.71	มาก	4.44	0.50	มาก	4.14	0.38	มาก
รวม	4.22	0.63	มาก	4.35	0.49	มาก	4.40	0.58	มาก

จากตารางที่ 1 ความสามารถของนักศึกษาวิชาชีพครูในการปฏิบัติการสอน จำแนกตามความคิดเห็นจาก นักศึกษา ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ ในภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน โดยเห็นว่านักศึกษามีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติการสอน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ในข้อการใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมีข้อคิดเห็นด้านความสามารถที่โดดเด่นในการปฏิบัติการสอน ดังนี้

“นักศึกษามีความสามารถในการใช้สื่อการสอนที่มีความหลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้”

“นักศึกษา มีความสามารถในการจัดทำสื่อการสอนด้านสื่อออนไลน์ ที่สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนทบทวนบทเรียนได้ตลอดเวลา”

“นักศึกษา มีความโดดเด่น ในเรื่องการสร้างแรงจูงใจในการทำกิจกรรมโดยใช้สื่อการสอนที่น่าสนใจ มีกิจกรรมและการประเมินผลที่หลากหลาย”

“นักศึกษา มีความสามารถในการพัฒนา มีการจัดเตรียมสื่อการสอนที่มีความสอดคล้องกับกิจกรรม และใช้สื่อผสมผสานทั้งแบบออนไลน์ และสื่อทำมือ”

ผลการศึกษาคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครูในการปฏิบัติการสอน

ตารางที่ 2 คุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครูในการปฏิบัติการสอนโดยจำแนกตามความคิดเห็นจาก นักศึกษา ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์

รายการ	นักศึกษา			ครูพี่เลี้ยง			อาจารย์นิเทศก์		
	ค่าเฉลี่ย M	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลการ ประเมิน	ค่าเฉลี่ย M	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลการ ประเมิน	ค่าเฉลี่ย M	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	ระดับ ผลการ ประเมิน
1. มีสัมมาคารวะ แสดงกิริยามารยาทเหมาะสมกับกาลเทศะ	4.63	0.49	มากที่สุด	4.66	0.52	มากที่สุด	4.57	0.53	มากที่สุด
2. ประพฤติปฏิบัติตนเหมาะสมกับความเป็นครู	4.59	0.52	มากที่สุด	4.61	0.54	มากที่สุด	4.43	0.79	มาก
3. มีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานตามวิชาชีพครู	4.47	0.59	มาก	4.51	0.59	มากที่สุด	4.14	0.69	มาก
4. ปฏิบัติการสอนตรงตามเวลาที่กำหนดและเต็มเวลา	4.59	0.55	มากที่สุด	4.66	0.52	มากที่สุด	4.29	0.49	มาก
5. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน	4.65	0.51	มากที่สุด	4.68	0.52	มากที่สุด	4.43	0.79	มาก
6. อุทิศตนให้กับการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน	4.45	0.58	มาก	4.54	0.59	มากที่สุด	4.71	0.76	มากที่สุด
7. ให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือผู้เรียนด้วยความเต็มใจ	4.70	0.44	มากที่สุด	4.61	0.54	มากที่สุด	4.14	0.69	มาก
8. ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานของโรงเรียน	4.74	0.44	มากที่สุด	4.76	0.43	มากที่สุด	4.71	0.76	มากที่สุด
9. มีจิตอาสาและปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี	4.71	0.46	มากที่สุด	4.78	0.41	มากที่สุด	4.86	0.38	มากที่สุด
10. ปฏิบัติตนโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.27	0.81	มาก	4.37	0.79	มาก	4.14	0.76	มาก
รวม	4.58	0.54	มากที่สุด	4.62	0.55	มากที่สุด	4.44	0.66	มาก

จากตารางที่ 2 คุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพครูในการปฏิบัติการสอน จำแนกตามความคิดเห็นจาก นักศึกษา ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ ในภาพรวมจากความคิดเห็นของนักศึกษา และครูพี่เลี้ยง พบว่าไม่แตกต่างกัน โดยเห็นว่านักศึกษาคุณลักษณะความเป็นครู อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความคิดเห็นจากอาจารย์นิเทศก์ เห็นว่านักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นครู อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังมีข้อคิดเห็น ด้านคุณลักษณะความเป็นครูที่โดดเด่นในการปฏิบัติการสอนดังนี้

“นักศึกษาที่มีจิตอาสาและชอบช่วยเหลือผู้อื่น”

“นักศึกษาที่มีจิตอาสา เต็มใจบริการทั้งงานส่วนรวมของทางโรงเรียน และการพัฒนาผู้เรียน”

“นักศึกษาที่มีจิตอาสา ไม่เพิกเฉย แสดงออกถึงการให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน โดยกิจกรรมนั้นอาจจะไม่ได้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางภาษา”

“นักศึกษาที่มีจิตอาสา มีส่วนร่วมในกิจกรรมของทางโรงเรียน”

ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครู

ตารางที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครู

รายการ	ค่าเฉลี่ย <i>M</i>	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน <i>S.D.</i>	ระดับผลการ ประเมิน
1. ความรู้ความสามารถด้านภาษาจีน	3.09	0.44	ปานกลาง
2. ความรู้ความสามารถในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	3.44	0.61	ปานกลาง
3. ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	3.43	0.53	ปานกลาง
4. ความรู้ความสามารถในการสร้างสื่อและ การใช้สื่อการจัดการเรียนรู้	3.11	0.63	ปานกลาง
5. เทคนิคและวิธีการจัดการในชั้นเรียน	2.93	0.35	ปานกลาง
6. ความรู้ความสามารถในการใช้หลักจิตวิทยาเพื่อการจัดการเรียนรู้	4.07	0.79	มาก
7. ความรู้ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้	3.00	0.34	ปานกลาง
8. การปรับตัวในการปฏิบัติหน้าที่ครูในสถานศึกษา	4.32	0.91	มาก
9. การทำงานร่วมกับครูและบุคลากรในสถานศึกษา	3.36	0.70	ปานกลาง
10. ความรู้และความสามารถในการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้สำหรับนักเรียน	4.29	0.70	มาก
รวม	3.50	0.60	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่า โดยภาพรวมปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติการสอนของนักศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ การปรับตัวในการปฏิบัติหน้าที่ครูในสถานศึกษา ความรู้และความสามารถในการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้สำหรับนักเรียน และความรู้ความสามารถในการใช้หลักจิตวิทยาเพื่อการจัดการเรียนรู้ ($M=4.32, 4.29$, และ 4.07 ตามลำดับ)

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครู ที่มีต่อการปฏิบัติการสอน

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครู ที่มีต่อการปฏิบัติการสอน

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	ระดับ
	M	มาตรฐาน S.D.	ผลการ ประเมิน
1. การช่วยเหลือและสนับสนุนการฝึกปฏิบัติการสอนของสถานศึกษา	4.49	0.58	มาก
2. การนิเทศ ให้คำปรึกษาแนะนำการจัดการเรียนการสอนของครูพี่เลี้ยง	4.57	0.61	มากที่สุด
3. การนิเทศ ให้คำปรึกษาแนะนำการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของครูพี่เลี้ยง	4.54	0.72	มากที่สุด
4. การเป็นแบบอย่างที่ดีของความเป็นครูของครูพี่เลี้ยง	4.52	0.72	มาก
5. การนิเทศ ให้คำปรึกษา แนะนำการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์นิเทศก์	4.75	0.44	มากที่สุด
6. การนิเทศ ให้คำปรึกษาแนะนำการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของอาจารย์นิเทศก์	4.78	0.41	มากที่สุด
7. การเป็นแบบอย่างที่ดีของความเป็นครูของอาจารย์นิเทศก์	4.71	0.46	มากที่สุด
8. การมีโอกาสนในการเรียนรู้และพัฒนาความเป็นครูในสถานศึกษา	4.54	0.50	มากที่สุด
9. การได้เห็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่ครูในสถานศึกษา	4.48	0.66	มาก
10. บรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ครูในสถานศึกษา	4.50	0.62	มาก
รวม	4.59	0.57	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า โดยภาพรวมนักศึกษาวิชาชีพครูมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ การนิเทศให้คำปรึกษาแนะนำการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของอาจารย์นิเทศก์ การนิเทศให้คำปรึกษาแนะนำการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์นิเทศก์ และการเป็นแบบอย่างที่ดีของความเป็นครูของอาจารย์นิเทศก์ ($M=4.78, 4.75,$ และ 4.71 ตามลำดับ) นอกจากนี้ยังมีได้มีข้อคิดเห็นด้านความพึงพอใจต่อการปฏิบัติการสอน ดังนี้

“การดูแลและการให้คำปรึกษาของอาจารย์นิเทศก์ ตลอดระยะเวลาการปฏิบัติการสอนอาจารย์นิเทศก์ ให้คำแนะนำและดูแลนักศึกษาแบบกัลยาณมิตร ทำให้นักศึกษาลายกังวลและประสบความสำเร็จในการปฏิบัติการสอน”

“การดูแลจากครูพี่เลี้ยง และโรงเรียนทำให้นักศึกษารู้สึกอบอุ่นใจและเรียนรู้ในบริบทของสถานศึกษา และปรับตัวในการทำงานได้ในระยะเวลาที่รวดเร็ว”

“การให้คำปรึกษาและกระบวนการดูแลของอาจารย์นิเทศก์ และครูพี่เลี้ยง ที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำอยู่ตลอดเวลา”

สรุปได้ว่า จากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครู ที่มีต่อการปฏิบัติการสอนมีความสอดคล้องกันทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในด้านการนิเทศให้คำปรึกษาให้คำแนะนำนักศึกษา ซึ่งส่งผลให้นักศึกษาประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติการสอน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

จากผลการวิจัยพบว่า “รูปแบบการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาวิชาชีพรู จากอาจารย์นิเทศก์ แต่ละคนมีความสอดคล้องกัน สรุปเป็นขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ 1) กระบวนการก่อนการปฏิบัติการสอน 2) กระบวนการระหว่างการปฏิบัติการสอน และ 3) กระบวนการหลังปฏิบัติการสอน” ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของ Work-based Education โดย เลิศชัย สุธรรมานนท์ และมัลลิกา บุญญาศรีรัตน์ (2564, น. 231-244) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาแบบ Work-based Education (WBE) มี 3 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) Work Based Teaching (WBT) เป็นการเรียนภาคทฤษฎี หลักการทั่วไป และการเรียนรู้วิชา การศึกษาทั่วไปให้นักศึกษามีความสมบูรณ์ นอกจากเป็นความรู้จากตำราแล้ว ได้รับการเรียนรู้จาก กรณีศึกษาจากผู้ปฏิบัติงานจริงในองค์กร เตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้ในส่วนที่สองคือ WBL 2) Work Based Learning (WBL) เป็นการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติงานจริงอย่างมีแบบแผน กล่าวคือ การจัดทำโปรแกรม ครูฝึก และมีระบบการติดตามประเมินอย่างเป็นระบบในองค์กร และ 3) Work Based Researching (WBR) เป็นการศึกษาวิจัยของคณาจารย์จากปัญหาวิจัยจริงในองค์กรที่ผลวิจัยพร้อมนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้โดยตรง และกลับมาสู่การเรียนการสอนในห้องเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนที่ 2 Work Based Learning (WBL) มีความสอดคล้องกับพิชิต ฤทธิ์จรูญ และคณะ (2559, น. 206-212) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาในการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง Work Based Learning (WBL) มีแนวทาง ดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมก่อนการพัฒนาโดยเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวก แรงจูงใจในการฝึกปฏิบัติงาน และการจัดระบบประสานงานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) การดำเนินการระหว่างฝึกปฏิบัติงาน โดยนิเทศการฝึกปฏิบัติงาน การกำกับติดตามเป็นระยะและการมีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย 3) การดำเนินการหลังฝึกปฏิบัติงาน โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์ และการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการ วิธีการฝึกปฏิบัติงาน

ผลการศึกษาความสามารถของนักศึกษาวิชาชีพรูในการปฏิบัติการสอนโดยนักศึกษา ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ มีความสอดคล้องกันในด้านการใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ สะท้อนให้เห็นว่า การปฏิบัติการสอนเป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมนักศึกษามีการพัฒนาความสามารถ และความชำนาญทั้งในด้านวิชาเฉพาะ และวิชาชีพครูเพิ่มมากขึ้นจากการได้ลงมือปฏิบัติในสถานศึกษา และสอดคล้องกับแนวคิดของ พรวิทย์ พชรินทร์ตะนกุล (2563, น. 1) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบ Work-based Education ก่อให้เกิดผลดีต่อผู้เรียนคือเมื่อผู้เรียนออกฝึกปฏิบัติงานระหว่างเรียนถึงแม้จะมองว่าเป็นเด็กฝึกงาน แต่ผู้เรียนก็ได้ประสบการณ์ตรง ไม่ได้อยู่ในกรอบเฉพาะที่ผู้สอนเป็นผู้กำหนด แต่ผู้เรียนจะได้รู้จักความรับผิดชอบในหน้าที่มากขึ้น รู้วิธีการนำทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับสถานการณ์ของการปฏิบัติงานจริง

จากผลการวิจัยพบว่า “ผลการศึกษาคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาวิชาชีพรูในการปฏิบัติการสอน โดยนักศึกษา ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ มีความสอดคล้องกันในด้าน มีจิตอาสาและปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี” คุณลักษณะความเป็นครูนี้เป็นไปตามกรอบบรรยาบรรณวิชาชีพครูและคุณลักษณะบัณฑิต

สะท้อนให้เห็นว่า การเรียนรู้แบบ Work-based Education โดยให้นักศึกษาออกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษานั้น สามารถพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูให้ดีขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับสุคนธา ทองบริสุทธิ (2553, น. 48-55) อ้างอิงใน พงมาลย์ สกลเกียรติ (2562, น. 446-456) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ พบว่าคะแนนเฉลี่ยด้านวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ลำดับที่สามคือด้านคุณธรรมและความประพฤติ ในทัศนะของนักศึกษาต้องการครูที่มีความซื่อสัตย์ มุ่งมั่น ซื่อสัตย์ สุจริต เพราะครูควรเป็นต้นแบบของนักเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า “ปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาวิชาชีพครู ในภาพรวมปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิบัติการสอนของนักศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง” สะท้อนให้เห็นว่า การเรียนรู้แบบ Work-based Education เป็นรูปแบบการเรียนรู้ควบคู่การฝึกปฏิบัติงานจริง โดยหลักสูตรของคณะกรรมการจัดการการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ ได้มีการจัดประสบการณ์ให้นักศึกษา ได้เรียนรู้ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-5 ทั้งในสถานประกอบการและสถานศึกษา ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการปรับตัว ทักษะคิดต่อการทำงาน รวมถึงสมรรถนะสำคัญทางด้านวิชาชีพครู เป็นเพราะนักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 4 ครั้งในระหว่างการเรียนในชั้นปีที่ 2 ถึงชั้นปีที่ 4 ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้และปรับตัวและได้เรียนรู้ในบริบทของการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของทางสถาบัน ที่กำหนดอัตลักษณ์เป็น “Work-Based Education” ซึ่งเป็นระบบการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนารอบด้าน ที่มีการเรียนรู้ ทักษะควบคู่กับการฝึกปฏิบัติจริง รวมทั้งการฝึกฝนพัฒนาทักษะทางสังคม ทักษะชีวิต ทักษะวิชาชีพ การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง โดยมุ่งเน้นให้เกิดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ 5 ด้านเรียนเป็น (Ability to Learn) คิดเป็น (Ability to Think) ทำงานเป็น (Ability to Work) เน้นวัฒนธรรม (Ability to Understand Cultures) รักความถูกต้อง (Ability to Live with Integrity) และยังส่งเสริมให้คณะและสาขาวิชาต่าง ๆ นำระบบการดูแลนักศึกษา TSR (Teacher Student Relationship) เป็นตัวขับเคลื่อนในการดูแลและพัฒนานักศึกษา ทำให้นักศึกษามีความเข้าใจตัวเอง นำไปสู่การพัฒนาทักษะทางสังคมและวิชาชีพ

จากผลการวิจัยพบว่า “ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาวิชาชีพครูมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด” โดยเฉพาะการนิเทศให้คำปรึกษาแนะนำการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของอาจารย์นิเทศก์ การนิเทศให้คำปรึกษาแนะนำการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์นิเทศก์ และการเป็นแบบอย่างที่ดีของความเป็นครูของอาจารย์นิเทศก์ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู/การปฏิบัติการสอน เป็นกระบวนการที่พัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาทั้งการปฏิบัติตนและการปฏิบัติงาน ผ่านกระบวนการนิเทศแบบกัลยาณมิตร ของอาจารย์นิเทศก์ สะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการนิเทศดูแลให้คำแนะนำนักศึกษาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญ ส่งเสริมให้นักศึกษาประสบผลสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู/การปฏิบัติการสอน และพัฒนานักศึกษาทั้งด้านความรู้ตามหลักทฤษฎี สมรรถนะด้านวิชาชีพครู สมรรถนะด้านวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมกับกลุ่มนักศึกษาคณะกรรมการจัดการการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ชั้นปีที่ 5 ปีการศึกษา 2561-2562 จำนวน 64 คน ซึ่งบริบทของการฝึกประสบการณ์และการปฏิบัติการสอน เป็นการฝึกในสถานการณืปกติ คือ ฝึกในที่ตั้งของสถานศึกษานั้น ๆ ในรูปแบบออนไซต์ (Onsite) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมตามบริบทของสถานการณ์ที่มีความหลากหลาย เช่น กรณีมีการฝึกในรูปแบบออนไลน์ (Online) ซึ่งในกระบวนการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาทั้งก่อนฝึก ระหว่างฝึกอาจมีการเพิ่มเติมความรู้ในด้านการจัดการเรียนการสอน รูปแบบออนไลน์ (Online) รวมถึงการเตรียมความพร้อมและกระบวนการดูแลนักศึกษาให้กับอาจารย์นิเทศก์เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการเปรียบเทียบพัฒนาการของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูการปฏิบัติการสอนของนักศึกษา ในช่วงเริ่มการฝึก ระหว่างการฝึก และหลังการฝึก เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนกระบวนการฝึกให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ควรทำการศึกษาความคิดเห็นทางด้านสภาพความต้องการ การฝึกประสบการณ์ การปฏิบัติการสอน ของผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียน

ควรทำการศึกษาวิจัยถึงลักษณะความต้องการของผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนในชั้นเรียนว่ามีความต้องการให้ครูผู้สอนทำการสอนในลักษณะใด เพื่อเป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาวิชาชีพครูให้มีความพร้อมก่อนการฝึกประสบการณ์ การปฏิบัติการสอนมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- ฉวีวรรณ สุวรรณ และคณะ. (2554). การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิต มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. แพร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่.
- พจมาลย์ สกลเกียรติ. (2562). การศึกษาคุณลักษณะของครูที่พึงประสงค์ ตามทัศนะของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. **รายงานการประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาตินานาชาติ ครั้งที่ 10**. (น. 446-456). มหาวิทยาลัยมหาดไทย.
- พรวิทย์ พชรินทร์ตะกุล. (2563). "WORK-BASED EDUCATION" ทางออกการพัฒนาทักษะนักศึกษา **ยุคใหม่**. ค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2563, จาก <https://siamrath.co.th/n/24214>.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ และคณะ. (2559). การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาศาสนาบ้านการจัดการปัญหาวิวัฒน์ที่จัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในร้านสะดวกซื้อ. **วารสารปัญหาวิวัฒน์**. 8 (1), น. 206-212.
- ภานุพันธ์ ชันชะ. (2560). การวิเคราะห์พฤติกรรมการณ์เทศของครูที่เลี้ยงที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงานในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์และการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.
- ร่มเกล้า จันทราชี และคณะ. (2561). ผลการวิเคราะห์การสะท้อนผลปฏิบัติทดลองสอนของนักศึกษาวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์. **วารสารวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา**. 1 (2), น. 171-185.
- เลิศชัย สุธรรมานนท์ และมัลลิกา บุญญาศรีรัตน์. (2564). การจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของ พี.ไอ.เอ็ม PIM WORK-BASED EDUCATION WAY. **รายงานการประชุมวิชาการปัญหาวิวัฒน์ระดับชาติ ครั้งที่ 11 ระดับนานาชาติ ครั้งที่ 5**. (น. 231-244). สถาบันการจัดการปัญหาวิวัฒน์.
- สุคนธา ทองบริสุทธิ์. (2553). **คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ในความคิดเห็นของนิสิตคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**.